

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาในการใช้เครื่องพันธนาการของผู้ต้องขัง
ชื่อผู้เขียน	บรรเจิด จันทร์รุ่งศรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธาณี วรภัทร์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2557

### บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดประสงค์ เพื่อการศึกษาถึงสภาพปัญหาของมาตรการทางกฎหมาย ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด เพราะกฎหมายราชทัณฑ์และในทางปฏิบัติของประเทศไทย ที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิในร่างกายของผู้ต้องขัง ซึ่งศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ในบางกรณีการปฏิบัติของเจ้าพนักงานเรือนจำก็เข้าข่ายในการละเมิดสิทธิ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมี มาตรการในทางกฎหมายเพื่อตรวจสอบการกระทำดังกล่าว รวมทั้งจะได้ศึกษาถึงรายละเอียด เกี่ยวกับลักษณะ และการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนที่บัญญัติไว้ในมาตรฐานสากลไปพร้อมกัน เพื่อเปรียบเทียบในความชอบด้วยกฎหมาย และหาช่องว่างทางกฎหมายของประเทศไทยที่มีอยู่มาแก้ไข

วิธีการศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้ ใช้วิธีการวิจัยจากเอกสาร โดยการค้นคว้าจาก บทบัญญัติของกฎหมาย วารสาร บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย ญี่ปุ่น อังกฤษ หรืออเมริกา อีกทั้งยังหาข้อมูลในทางปฏิบัติจากการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานเรือนจำ และ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเข้าดูงานในเรือนจำ เพื่อนำข้อมูลมาจัดรวบรวมอย่างเป็นระบบ และทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลมาสรุป

ผลการศึกษาพบว่า การใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดยังมี ปัญหาและข้อบกพร่องทั้งทางกฎหมายและทางปฏิบัติ เพราะเจ้าพนักงานเรือนจำและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องพันธนาการ ยังใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด อยู่ ทั้งผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นและผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์และฎีกา ตัวอย่าง ดังเช่นกรณีการใช้โซ่ตรวนกับผู้นำขบวนทางการเมืองที่แม้ว่ายังไม่ไต่สวนโทษเด็ดขาดหรือผู้ต้องหา ในคดีอุกฉกรรจ์ก็มีการใช้เครื่องพันธนาการเช่นนั้น ซึ่งเข้าข่ายละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง เพราะศาล ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องขังดังกล่าวมีความผิด ซึ่งโดยหลักการของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ของไทย และมาตรฐานสากล ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นผู้บริสุทธิ์ จะไป

ปฏิบัติเสมือน เขามีความผิดแล้วมิได้ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ก็ให้หลักการเช่นเดียวกับมาตรฐานสากล ทั้งนี้กฎหมายราชทัณฑ์ของไทยยังมีการบัญญัติในลักษณะที่เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานและประเภทของเครื่องพันธนาการตามกฎหมายก็มีลักษณะเป็นการทรมานผู้ต้องขัง ประกอบกับลักษณะทางกายภาพของเรือนจำไม่มั่นคงแข็งแรง ดังนั้น จึงทำให้เกิดปัญหาความไม่โปร่งใสในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และสร้างความเคลือบแคลงสงสัยให้กับบุคคลภายนอกมาโดยตลอด แนวทางปรับปรุงแก้ไขได้แก่

1. ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

2. ควรดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 คือ คำว่า “ น่าจะ ”

3. มาตรา 14 อนุมาตรา (1) และ (3) ถือเป็นการบัญญัติเป็นนัยกว้างๆ กล่าวคือ พระราชบัญญัติว่า ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่

(1) เป็นบุคคลที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิต หรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น

(3) เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม

4. ควรแก้ไขกฎกระทรวงฯ โดยบัญญัติให้ใช้เครื่องพันธนาการที่ทันสมัยในต่างประเทศมาใช้แทนตรวน เช่น สายรัดข้อเท้า และควรนำเอาระบบการควบคุมด้วย ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ( Electronic Monitoring ) มาใช้กับผู้ต้องขัง โดยเฉพาะผู้ต้องขังก่อนคำพิพากษาถึงที่สุดที่มีอัตราโทษสูง หรือ ผู้ต้องขังที่มีจิตไม่ปกติ

5. ควรมีการเพิ่มเติม บทบัญญัติในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 4 โดยบัญญัติคำว่า “ คนต้องขังระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ” ไว้ต่างหาก กล่าวคือ ในมาตรา 4 (1) ให้บัญญัติใหม่ว่า “ ผู้ต้องขัง ให้หมายถึง หรือรวมตลอดถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขังระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาและคนฝากขัง ” และให้อธิบายให้ผู้ปฏิบัติหรือบุคคลทั่วไปที่ได้อ่านมาตรา 4 (1) ให้เข้าใจว่ามีความหมายว่าประการใด ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดปัญหาการตีความกฎหมายไปในทางที่ผิดๆ

6. เพื่อลดปัญหาในการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขัง ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด ทางกรมราชทัณฑ์ควรจัดให้มี “ เขตควบคุมพิเศษ ” ภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานทั่วประเทศ นอกเหนือจากเรือนจำพิเศษที่มีอยู่ สำหรับผู้ต้องขังก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งจัดไว้เป็นแดนหนึ่งต่างหาก และควรติดตั้งกล้องวงจรปิด เพื่อเฝ้าดูพฤติกรรมของผู้ต้องขังเหล่านั้นว่าประพฤติและปฏิบัติตามกฎ กติกา หรือระเบียบของเรือนจำหรือไม่

7. ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยเฉพาะพัสดิและผู้ควบคุมที่ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการประเภท โซ่ ตรวนกับผู้ต้องขัง

ตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถสั่งใช้เครื่อง  
พันธนาการ ประเภทโซ่ ตรวน ให้เป็นไปตามความเหมาะสม และเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของ  
กฎหมายและของกรมราชทัณฑ์อย่างแท้จริง ให้เอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังที่อยู่ใน  
ความรับผิดชอบ ให้ควบคุมเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเรือนจำและทัณฑสถานให้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง  
ด้วยหลักเมตตาธรรม มนุษยธรรม และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพของบุคคล  
อย่าปล่อยปละละเลยให้ผู้ได้บังคับบัญชาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ หรือให้มีระบบการ  
ทารุณโหดร้าย หากมีผู้ฝ่าฝืนจะต้องดำเนินการทางวินัยอย่างเด็ดขาดและจริงจัง

8. ควรให้เรือนจำและทัณฑสถาน มีการรายงานการใช้โซ่ตรวน กับผู้ต้องขังให้ทาง  
กรมราชทัณฑ์ทราบเป็นประจำทุกเดือน โดยระบุเหตุผลในการสั่งให้ใช้หรือเพิกถอนการใช้นั้นให้  
ชัดเจน เพื่อนำไปรวบรวมเป็นข้อมูลสำหรับนำส่งผู้บริหารระดับสูง ได้ตรวจสอบความถูกต้อง  
ต่อไป